

felmutatása volt. Az anekdoták ugyan nem állnak össze egy történeté, mégis jól szórakozunk a remek karaktereken, és a mulatságos történeteken.

Cs&P: *Ahogy Aesopus mesélte.* A szekszárdi csapat immár több éve dolgozik együtt. Rotkainé Pásztai Lívia rutinos színjátszóinak a kevésbé ismert aesopusi történetekből összeállított előadása számot adott felkészültségükről. A Herkules történet, a mécses meséje, az örvény, a vesszőnyaláb ereje mind, mind azt mutatták, hogy a csoportnak és vezetőjének igenis van véleménye a világról. Változtatni akar és fog is rajta.

Az utolsó előadás elemzése előtt szeretném mindenkinek megköszönni az olvasást, valamint azt, ha elgondolkodott a leírtakon, hiszen az íróját is a legjobb szándékok vezették.

Kis Garda: *Addig jó, míg álom.* A szekszárdi csapat igazi kiskamasz játékot hozott, Csizmazia Ferencné kicsinyeivel indítottuk a napot, hát nagy öröm volt, hogy nagyobbakból álló csoportja zárta a találkozót. A darab adaptációja Ungár Mariann *A muskátlis kalap* című művének. A csoport a leírt szöveget használta fel ahhoz, hogy a kamasz színjátszók elinduljanak az igazi életjáték felé. A játék akkor vált izgalmassá, amikor kilépett az eredetileg megírt helyzetek biztonságából, és párhuzamos jelenetekben gondolkodott, avagy amikor saját mondatokat, motívumokat építettek be a darabba.

2011. május 25.

Egy szép szombat Budapesten

arany okleveles csoportok bemutatói a Marczibányi Téri Művelődési Központban

Gabnai Katalin

Jólesően gazdag, kiegyensúlyozott színvonalú, elgondolkodtató nap volt ez az április végi szombat. Legfőbb tanulsága talán az a máskor is felötlő, most azonban végérvényesen beigazolódtó tétel, hogy a jó gyermekszínjátszó csoportok rendezői olyan elméleti tudással is bíró **gyakorlati** szakemberek, akik így vagy úgy megszerzett iskolázottsággal, de ami a legfőbb, személyes színjátszóival, saját élmény segítségével elnyert munkatapasztalattal rendelkeznek.

Hogy a jelenlegi nevelőképzés körülményei között mit lehet akkor remélni? Talán például azt, hogy a minden évben megrendezett gyermekszínjátszó találkozókra látható csoportok tagjai jó középiskolába kerülnek, s azt követően – ha pedagóguspályára kívánnak lépni – túléljék a felsőfokú képzés valamelyik változatát, s nem feledik az általános vagy középiskolában szerzett élményeiket. Igen fontos a közművelődésből a tanártovábbképzésekbe belopott szakismeret, de – ezer ok miatt – jelen pillanatban nem létezik, s a távolabbi jövőben sem látszik kivitelezhetőnek olyan gyakorlati képzés, ami pótolni tudná az egyetemi-főiskolai évek alatti, megfelelő szintű színjátszó gyakorlatot. Amíg a bábozás, a hagyományismeret és a drámajáték megtalálható az iskolai alaptantervben, kell, hogy remény legyen olyan nevelőképzésre, ami nem a továbbképzésekre, hanem a diplomát adó, nappali tagozatos kurzusokra bízta a szakemberek fölkesztését.

Addig is, nézzük, miben vettek részt, milyen tapasztalatokat kaptak ezen a tavaszon azok a pesti gyerekek, akik eljutottak az arany oklevélig!

A Holdvilág Kamaraszínházat, a Cilinder Művészeti Alapiskolát és a Cilinder Alapítványt együttesen képviselte a **Pogácsa az arénában Színkör**, csoportvezető-rendezőjünkkel, Koltai Judittal. A vegyes korosztályú csapat klasszikus Janikovszky-művet hozott, kissé átforgalmazott mondatokkal, *Kire ütött ez a gyerek?* címmel.

Mint azt gyakran érezhetjük, a Janikovszky-szövegek egy része fölött parányit eljárt az idő, nemes kordokumentumnak most is nagyszerűek, de színpadi helyzetben furcsán hatnak. Más ma a beszéd ritmusa, mást tudnak a gyerekek magukról, és a felnőttekről is, ezért nehéz például *A lemez két oldala* még mindig kedvelt monológjait frissen tartani. Itt azonban a felnőtt alkotók (ének Szmirnov Kriszta, mozgás Simon M. Edina, és a rendező, Koltai Judit) ügyeltek arra, hogy a kiválogatott részletek hitelesen szólaljanak meg. A fölhasznált gépzenék ugyan rendre lekésték az optimális pillanatot, a háromszoros zárlat elnehezítette a befejezést, a megverselt kódák és a kissé túlméretezett tapsrend megítélése pedig ízlés kérdése, mégis, összegezve azt mondhatjuk, egészséges, épeszű, jókedvű munkához szokott kamaszokat láttunk, egy rendkívül tiszta és szeretetre méltó produkcióban.

Szintén Janikovszky műveiből készült ritmusjátékot mutattak be a XV. kerületből érkezett gyerekek, a **Meixner Iskola 4. osztályának** tagjai, *Ha én felnőtt volnék* címmel, **Ungár Ágnes** és **Hannus Zoltán** csoportvezetői, rendezői munkájának köszönhetően. A huszonöt gyerek szinte ötvennek látszott a nagyszínpadon, hatalmas kaján kórus cuppogott a gyermeki és felnőtti bűnök humorral teli fősorakoztatása közben, egyfajta „tudjuk, amit tudunk!” összekacsintással. A szoros koreografáltság táncos jelleget, erős feszítettséget, ezzel együtt kiváló tartást adott a produkciónak, ám az ezer pici mozzanat kissé morzsalékosá tette az élményt. Erőtől kicsattanó, módszertanilag is példamutató, kiváló munka volt ez, válogatatlan gyerekcsapattal.

A Búzaszemek Művészeti Alapítvány és a Budavári Művelődési Ház képviselőjében lépett elénk a Buza Tímea által vezetett **Budavári Búzaszemek** együttese. Katajev *Hétszínvirág* című műve alapján készített, *Égszín* című, egyszerű eszközökkel – pár szépen funkcionáló kendővel – is dekoratívvá tett improvizatív játékuk láthatón első próbálkozásuk ebben a műfajban. Már megjelenik a gyermekélet bajait közösen tanulmányozó és azokat merészen közönség elé vivő bátorság, de még nincs meg a produkció nagyszerkezete. Mozaikos és töredezett, néhol pedig homályos az eredeti mű rögtönzésekkel gazdagított (és megzavart) cselekménye. Vámpírok és zombik, hajléktalanok és beteg emberek kavarnak a játéktérben, csak úgy, mint a gyerekek fejében és életében. Mindez azonban színház kíván lenni. Bátrabb és határozottabb szerkesztés lényegre törőbb bemutatót eredményezett volna. A gépzenét pedig itt is nyugodtan el lehetne felejteni. Mindezen szépséghibák ellenére is feltűnt, hogy ez a sugárzó csoport egyedileg is fölkészített, speciális szakmai figyelemmel kísért gyermekek közössége.

A hatodik kerületből érkezett a Keleti István Művészetoktatási Intézet és Művészeti Szakközépiskolában tanuló kamaszok **@-OK...XD** nevet viselő csoportja, akik *problem.hu* címmel mutatták be rögtönzésekből sarjadt produkciójukat, elénkbe hozván saját, számítógépen csüggő, csetelő mindennapjaikat. A csapat láthatóan az élménymegosztás és az „anyagfelhozatal” első munkaperiódusát éli. S ugyan, mi is foglalkoztatná őket, ha nem az emberi kapcsolatok szövevényes és szakadékony hálózata. Megvan hozzá a humoruk, a kellő érzékenységük s a szemlélődő okosságuk. Talán csak valamivel több összpróba hiányzik. Csoportvezető-rendezőjük, Varga Rea igen ígéretes munkát végzett velük.

A Marczibányi Téri Művelődési Központ **Kaktusz Színjátszó Csoportja** Juscák Zsuzsa és Sereglei András vezetésével működik évek óta. A gyakorlottabb csoporttagok nagyon is jól ismerik a saját élményekbe való lemerülés, az emlék-főlhozatal és a kifejezési forma keresésének folyamatát. Mostani produkciójuk lényegre törő, nemes egyszerűséggel *Én* címmel került bemutatásra. A személyes élet kezdetét, a születést illető családi legendákat sokszor épp az nem ismeri, aki a főszereplője volt a nagy szertartásnak. Mint később megtudtuk, a csoporttagok közül nem egy a műsor előkészítése, az anyaggyűjtés kapcsán tudott meg pár dolgot saját születéséről. Beilleszkedés a családba, az osztály- vagy tábori közösségbe, elszakadási késztetések, kezdődő és végződő szerelmek, felismerések és ráismerések formálódó molekulái adják a jelenetsorok alapját. Mint más években, idén is feltűnő volt, milyen finom tapintattal és találékonysággal adnak feladatot a csoportvezető-rendezők az igen eltérő adottságú gyerekeknek. A kedvelt gyakorlatok egyszerű játéktérre emelése (pl. a love machine-jelenet), azok alapszintű megvalósítása jól megfér színházilag-színésziileg is megformált, jelentős pillanatokkal. Máig visszhangzik bennem egy félvállról odavetni kívánt, mégis könnyekkel teli „Aha...” az egyik dialógusból. Juscákék tudnak valamit, ami ritkán színezi a gyermekprodukciókat: tudnak pillanatot építeni. Ez jelentős nevelői erény, ritka rendezői adottság.

A **Vasskalap** együttes a XIX. Kerületi Vass Lajos Általános Iskola csoportja. Csoportvezető-rendezőjük Vargáné Vankó Katalin, alkotótársa Béres Anikó. *Fehérlófia* címmel bemutatott produkciójuk elsősorban néptáncos kultúrával rendelkező szakembereket mutat, akik kissé bátortalanok még a színpadi eszközök használatát tekintve. Nemigen merik a zenei betéteket megrövidíteni, nem a történetet segítő dramaturgia kiépítése a céljuk, inkább a zenei előírásokat tisztelő szabálytartás fegyelmezi őket. Dicséretes a csoport üdítő fekete-fehér ruházata, szép az egymásra figyelés folytonossága. A jelenetek térkiképzése általában megoldott, de a váltások még nem mutatnak határozott elképzelést. A szöveges jelenetek stílusbizonytalanságán könnyen lehet segíteni, ha vállalják a népi játékok eredendő stilizációját, s inkább a rítus, a szertartásjátékok tágas játékmódja, és nem az improvizációval kacérkodó (egyelőre még problémásnak tűnő) színjáték felé hajlanak el. Csak bátorítani és biztatni lehet az alkotókat, fontos és jó úton járnak, mindenképpen érdemes ezzel a műfajjal foglalkozniuk!

Amint a magyar mitológiában a Fehérlófia története a legnagyobb cserbenhagyásos mítosz, úgy az a Bibliában József és testvéreinek története. A Don Bosco Katolikus Általános Iskola **Álomkabátosok**

társulata Tim Rice és Andrew Lloyd Webber *József és a szélesvásznú álomkabát* című műve alapján készült játékukat mutatta be, *Az Álomkabát* címmel. Vezetőik, Tóth Enikő és Endrődi Ágnes elkérték a zenei alapot a Madách Színháztól, kemény próbákon fölénkelítették rá a kiválasztott gyerekekkel a kórusokat, s igen kemény próbákon gusztusos és szellemes, gyerektestekre elképzelt, egyszerű és jól működő koreográfiát állítottak össze és tanítottak be nekik. Szép tarka mellénykéket vettek, s varrtak egy csikos álomkabátot. Mindezt megtehették, mert egyrészt az iskola állta a produkció előállítását, másrészt mert József szerepére találtak egy alighanem a későbbiekben is színpadközeli életre szánt fiút, vitathatatlan tehetséggel, meglepő énekhanggal, igazi jelenléttel. A play-back-érzés természetesen fagyott gyantaként rögzít minden mozzanatot, de a csapat révült boldogsággal „szerepel”, tátog és énekel, egyszerre lép, és a siker nem is várat magára.

Mikor nemrégiben újra láttam a Madách Színház adott előadását, meg kellett állapítanom, hogy a rajzfilmszerűen egyszerű, gyermekded szövegkönyv derűs infantilitása roppant hatásos zenéssel párosul. Ha már mindenképpen ilyen feladatra vágytak az iskolában, a lehető legszerencsésebb anyagot választották a vezetők. Az iskolai revü régóta bujdosol az oktatási intézmények gazdagabbjaiban, s ha azt vesszük, ez is egyfajta rituális játék tudhat lenni. Ha választani kellene, hogy inkább semmit vagy ilyesmit csináljanak egy iskolában, természetesen erre szavazok. Azért jómagam továbbra sem vagyok híve az ilyen „megtámasztott” színjátszásnak, mert legtöbb esetben a játszóik erényekre vonatkozó önismeretet is megtévesztő technika löki föl hatásos magasságokba a jeleneteket, s ritkán érződik a kollektíva vállalt mondandója. De most szavam nincs. Sokféle út vezet a boldogsághoz, s a játékban részt vevők számára innét is nyílhat egy rögzősebb, ha azon akarnának tovább menni egyszer. A technikai alap megvan hozzá.

3. kép: Csókaleányok. A Vajk-játszók előadása. Rendezte Ledő Attila, csoportvezető Dolmány Mária.
Kaposi László felvétele

Hogy azonban a lelki alap és a szakmai felkészültség együtt milyen csodára képes, azt a Vajk-sziget Általános Iskola **Vajk-játszók** nevet viselő alsós gyermekcsapata mutatta meg (csoportvezető Dolmány Mária, rendező Ledő Attila). *Csókaleányok* című produkciójuk okos – és szükségesnek bizonyuló – alcíme: játék egy székely népmese kapcsán. Egészen kicsi fiúk és leánykák puha játékmackóikat – önmaguk jelképét – ölelve-emelve énekelnek és beszélgetnek, a babázás vagy a papás-mamás játékok tiszta természetességével. A téma a szülő-gyerek viszony, annak minden feszültségképző, kiben meghattottságot, kiben lelkiismeret furdalást keltő, elképesztően egyszerűen tálalt elemével. Az előadás legnagyobb – bizton mondom – tanítható találmánya annak csodálatos tere. Egy hatalmas, kb. fél méter

vastag, tán háromszor, ha öt méteres, kárpitozottnak tűnő, óriás játszó-mező mögött sereglük a csacsogó aprónép, fölmászik rá, bukfacezük, gurul, hozza-vonszolja a rábizott „mackógyereket” a kezében, tökéletes bentléttel a játékban, no meg saját életében. Megrendítő a játék szépsége és igazsága. Azok számára, akikben nem friss a csókaleányok meséje, talán érdemes lenne egyetlen konkrét, jobban érthető utalás az eredeti történetre. A szájas, nevetlen leánygyermekait hirtelen haragjában megátkozó (csókává változtató), s akkor éppen egy kisfiúval várandós anya és elboszorkányosodott (kamaszodó?) leányainak kálváriája s a fiútestvéri segítséggel helyrezerőkkel való családi béke története persze kiválóan ismert az előadó gyerekcsoport által. Csupán a be nem avatottak igényelhetnek egy-kétszavas eligazító segítséget.

Több mindenre példa ez a játék. Az egyik, a jól megválasztott, s eredeti formájában megismert nagytörténet fontossága. A nem elrajzolt, újmódra cirkalmazott mese, hanem az eredeti, sötét ballada, a maga megrázó mivoltában tektonikus erőket tud mozdítani.

A másik, hogy mennyire nem tudják választott, döntési helyzetben lévő vezetőink és a nekik sűgő színházi szakemberek, micsoda kincs van a magyar gyermekszínház és drámapedagógia birtokában. Két évvel ezelőtt, 2009 januárjában, hatalmas pénzért fogadott a Trafó egy technikával alaposan „megtámogatott”, angol-olasz-belga-német támogatók által futtatott flamand produkciót, az angol Tim Etchells által beidomított tizenhat gyerek *Nap nap után* (That night follows day) című, szülői lelkiismeretet borzoló, jobbára oratórikus játékát. Telt házzal menő előadásuk, melyre a szakmai jegy is 2000 Ft volt, a poros nyomába sem léphet például a Vajk-játsszók produkciójának, mind irodalmi minőségét, mind nyilvánvaló művészetpedagógiai módszereit tekintve alatta marad annak. De a „szakma” és az újságírók hada pihegve lihegett a Liliom utcában. El volt ragadtatva. Mert nem látják a magyar munkákat.

Remélni merem csak, hogy az ez évi legjobb előadások méltó, több kamerás felvétellel rögzítve, el tudnak majd jutni a szakmához is, a döntéshozókhoz is.

2011. május

Miért rendezünk gyerekekkel színházi előadást?

Az idei találkozón 107 gyermekszínházi csoport műsorát tekintetem meg. Készítettem egy számvetést – miután újból átnéztem a jegyzeteimet –, hogy miről is szóltak az előadások. Versekből szerkesztett játék kevés volt, az abszolút többséget a történetmesélések alkották. Mesék, mesefeldolgozások, a szokásos Lázár Ervintörténetek, sok Ludas Matyi, aztán az internetről letöltött mesék, bábjátékok szolgálták az előadások szöveggönyvéit. A sztori végigmondása volt fontos, még akkor is, ha teljesen közismert történetről van szó (pl. Ludas Matyi): a szöveg felmondása megtörtént, de a szöveg és a szituáció viszonyával a rendezők kb. 90%-a nem foglalkozott. A szereplők szándékai, érzéseik, cselekedeteik motivációi, hogy mi miért történik, nos, az feltáratlan maradt. Gyakran bizony illusztráció, képeskönyv, amit láttunk. Sokszor úgy éreztem a szakmai beszélgetéseken, hogy ezeket a felvetéseket talán nem is tudják értelmezni a csoportvezetők. Úgy tűnik, elsődleges cél maga a szereplés. Ehhez keresnek valamiféle szöveggönyvet, és látványvilágot teremtenek: színes fények, drapériák, füst, díszletek. (Néhány esetben elképesztően sok munkával fantasztikus látványvilágot.) A gépzene használata, ami sokszor teljesen ráült a produkciókra, szintén általános volt. Nem a látvány és nem a zene az igazi probléma, hanem az, amikor ezzel próbálják helyettesíteni a színházat.

Van-e a csoportvezetőnek érvényes mondanivalója az előadással? Ez a kérdés megkerülhetetlen. A jó mesék, klasszikus történetek hiteles előadása segíti a gyerekeket abban, hogy megismerjék magukat, a körülöttük lévő világot. Találkoznak az emberi természet sokféleségével, elsajátítják az érzelmek kifejezésének széles skáláját, ezt megtanulják felismerni, ezáltal fejlesszék érzel-

mi intelligenciájukat, tudatosítsák a cselekedetek mozgatórugóit. Felvértezzék magukat a felnőttkor élethelyzeteinek, konfliktusainak kezelésére. Ehhez folyamatos próbamunkára, az előadandó történetek pontos és mélyreható elemzésére van szükség. Ha ez nem történik meg, akkor marad a betanítás, a gyerekek szerepelnek, a szülők, barátok örülnek. De maguk a színháziak nem tesznek szert több tudásra, tapasztalatra az életről, mintha egy mazsorett csoportba járnának.

De milyen színházi élményekhez tudnak hozzájutni maguk a csoportvezetők? Prózai színházat élőben vajon milyen gyakran tudnak megtekinteni? Színházi előadást tévében sem igen láthatnak, az elmúlt húsz évben csak elvétve került felvételre értékes színházi előadás. A tévécsatornákat elborította a szappanopera operettvilága, alig található a csatornákon olyan film, amelyben valós érzelmekkel, érvényes, fontos emberi élethelyzetekkel, konfliktusokkal találkozunk. Vagyis a csoportvezető pedagógusok nagy részének nincs találkozása a színházi kifejező eszközökkel azzal a gazdag tárházával, amivel dolgozniuk kéne (gesztusok, tekintetek, csöndek, mozdulatok, testhelyzetek, tér stb.) A képzések, szakmai hétvégék sokat segíthetnek ezen, ha van rá belső igénye a csoportvezetőnek. Ezek a dolgok ugyanis elsajátíthatóak, és megkönnyíthetnék a rendezők dolgát. Nem biztos, hogy mindig el kell mesélni egy egész történetet, pláne, ha az már mindenkinek a könyökén jön ki. Lehet, hogy ki kell választani egy kicsi részletet, azt viszont precízen kielemezni, kidolgozni a gyerekekkel együtt. Nagyobb esély van egy adott szituációhoz feltárni így az összes szereplő viszonyát. A tanulási terület is sokkal izgalmasabb lehet és persze a megvalósítás sem lesz illusztráció. Nem csak darabrészletet, hanem akár egy